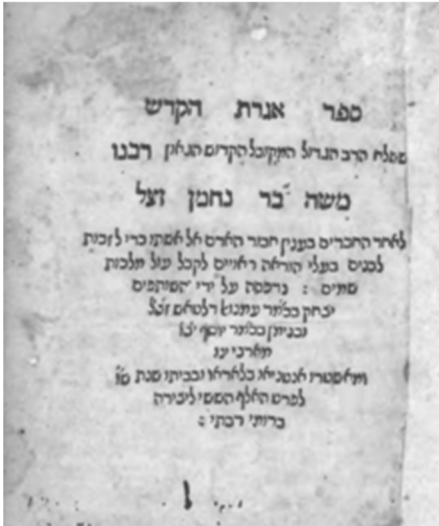

אגרת הקודש המיוחס לרמב"ן

מתוך המכלול:

אגרת הקודש היא חיבור בענייני קדושת הזיווג מחברה אינו ידוע אך הוא מיוחס לרמב"ן.

היסטוריה

האגרת נדפסה לראשונה ברומא ה'ש"ו ואחריה במהדורות רבות.

החיבור הוכנס למספר חיבורים קדומים: מנורת המאור הקדמון, שבילי אמונה לרבי מאיר אבן אדבאי, וספר ראשית חכמה, האגרת תורגמה ללטינית וגרמנית ונדפסה פעמים רבות.

שמו המקורי של הספר אינו אגרת הקודש, הספר נודע גם בשמות: חבור האדם אל אשתו, חופת חתנים, מלמד לאדם לדעת, פתח הקודש, שער הקדושה, שערי צדק.

תוכן האגרת

כתב הרמב"ם בספר מורה נבוכים (חלק ב פרק לג): "החוש המשוש אשר בא אריסטו במדות ואמר שזה החוש חרפה לנו, ומה הטוב מה שאמר! כי באמת הוא חרפה, מפני שהוא לנו מאשר אנחנו בעלי חיים לא דבר אחר כשאר הבהמות ואין בו דבר מענין האנושות".

בתורת הקבלה אשר המקור הקדום לנושא זה הוא בספר אגרת הקודש היחס למצות עונה מתהפך, ומתואר כדבר קדוש ונשגב, וכלשון המחבר בפרק א:

"והנה סוד ידיעה שאני רומז לך הוא סוד היות האדם כלול בסוד החכמה והתבונה ודעת כי האדם הוא סוד החכמה והאשה סוד התבונה והחיבור הטהור הוא סוד הדעת וזהו סוד איש ואשה בסוד דרכי הקבלה הפנימית ואם כן הנה החיבור הוא ענין עלוי גדול כשהוא כפי הראוי".

האגרת מתחלקת לחמישה פרקים.

מחבר האגרת

זהות מחבר האגרת אינה ברורה, הדעה המקובלת בעבר הייתה שמחבר האגרת הוא רמב"ן וכך כתב גם רבי ישראל אלנקווה בספר מנורת המאור.

כיום ההנחה המקובלת במחקר היא שמחבר האגרת אינו הרמב"ן, המחקר העלה מספר טענות לכך:

גרשום שלום העלה מספר טענות: הרמב"ן אינו משתמש כמחבר האגרת בשימוש כה נרחב במילה "סוד", ואין דרך הרמב"ן לבאר את סודותיו אלא רק בקיצור, עוד טען שהריקאנטי אשר בכל מקום שמצטט מהרמב"ן מביאו בשם אומרו, אך בהביאו את איגרת הקודש אינו מציין שהיא לרמב"ן,

טענתו העיקרית של רח"ד שעוועל היא שיחס המחבר למצות עונה הוא כדבר קדוש וזה הבסיס העיקרי של האגרת, ויתרה מכך מתקיף את הרמב"ם שטען שהמין הוא חרפה לאדם ודבר מאוס, אך רמב"ן עצמו מסכים עם הרמב"ם וכותב בפירושו "כי המשגל דבר מרוחק ונמאס בתורה." כך טען גם שדרך רמב"ן לצטט את דברי חז"ל בצורה מדויקת מה שלא נראה בספר, ואף הלשון "הקבלה הפנימית" המופיעה בספר אינה לשונו הרגילה של רמב"ן.

אחד מהאחים רבי עזרא ורבי עזריאל

שעוועל יחס את האיגרת לאחד מהרבנים עזרא ועזריאל זאת מדברי הריקאנטי בספר טעמי המצוות אשר מביא קטע מאיגרת הקודש ולאחר מכן מביא קיצור של קטע זה בשם רבי עזריאל, כך הוכיח גם שרגא אברמסון מתוך מובאה בשם רבי עזרא בדרשות רבי יהושע אבן שועיב אשר נמצאת באיגרת.

רבי יוסף ג'יקטליה

גרשם שלום שיער באופן לא ודאי שמחברה הוא רבי יוסף ג'יקטיליה, מתוך הסתמכות על דימויים בין האיגרת לספר טעמי המצוות, יהודה ליבס טען שמחקרו של שלום שנדפס מחדש לאחר מותו לא רלוונטי לאחר שהוכח שמחבר ספר טעמי המצוות הוא רבי יוסף הבא משושן הבירה למעשה שלום כתב מפורש שחזר בו בספרו פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה.

ועתה אוכיח כי אין זה אלא עוד חיבור לרב משה די ליאון לרבינו הרמד"ל.

מטבעות לשון דומות:

אגרת הקודש: במה שעוררנוך בפרק זה.

ואני רוצה לעוררך על עיקר גדול

אור זרוע: ואמנם יש לי לעוררך על סוד פסוק אחר

אגרת הקודש: והנני נכנס לבאר הדברים בענין שיספיק.

אור זרוע: והנני נכנס בביאור זה להודיעך

אגרת הקודש: הקבלה הפנימית

אור זרוע: ובעלי החכמה הפנימית

א. **אגרת הקודש פרק א:** ואין הדבר כאשר חשב הרב המורה ז"ל במורה הנבוכים בהיותו משבח לארסטו"ו על מה שאמר כי חוש המשוש הוא חרפה לנו. חלילה, אין הדבר כמו שאמר היוני, לפי שדעתו היוני יש שמץ מינות שאינו מורגש, שאלו היה מאמין שהעולם מחודש בכוונה לא היה אומר כך זה היוני הבליעל. אבל כל בעלי התורה מאמינים שהשם (והשי"ת) ברא את הכל כפי מה שגזרה חכמתו, ולא ברא דבר שיהיה גנאי או כיעור.

בתיקוני זוהר: בספרא תנינא כותב שהמישוש הוא חוש קדוש: לקבליהו א' שמוש. א"ד תנועה. אד"נ שמוש. אדנ"י הלוך. דאנון שמוש בידיים. תנועה בגופא. שמוש בברית. הליכה ברגליו.

ב. **אגרת הקודש פרק א':** והעדות הברורה מה שאמר במעשה בראשית (בראשית ב) ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו, כל זה קודם שחטאו לפי שהיו עסוקין במושכלות וכל כונתם לשמים, ולא היו בעיניהם אלא כעינים ושאר אברי הגוף. אמנם כשנטו אחר ההנאות הגופניות ולא נתכוונו לשם שמים, אמר וידעו כי ערומים הם, ופי' כאשר הידים בעת שכותבין ס"ת בטהרה הם מכובדות ומשובחות וכשגונבות או עושות דבר מגונה הם מגונות, כך הם כלי המשגל לאדם ולאשתו קודם שחטאו. וכמו שיש בכל אבר ואבר מהאברים מהלל ושבח בעשות הטוב וגנאי בעשות הרע, כך היה לאדם הראשון בכלי המשגל. נמצא כי הקב"ה הוא כל דרכיו משפט וטהרה ונקיות, ונמצא הכעור כלו מצד פעולת האדם. על זה אמר שלמה המע"ה (קהלת ז) לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות, כלומר אין בכל אברי האדם מצד הבריאה דבר קלקול או כיעור כי הכל בחכמה עליונית דבר מתוקן וטוב ונאה, אבל האדם בהיות סכל מביא כיעור בדברים שאין בהם כיעור מתחלה. והבן זה מאוד.

אור זרוע: ולפי הענין הזה אין נראה שפי' נכון. תדע לך שהפי' נכון וקושייתך נכונה. אבל דע לך כי קודם שחטאו נאמ' ויהיו שניהם ערומים, ובכאן נאמ' ערומים בחלוקה הלשון וזהו הנכון כי קודם שחטאו היו ערומים בדעת ובשכל ובחכמה. ולא היה מתעכב על ידם שום נסתור ונגלה. ולא היו מתעכבים להשיב החכמה על בוריה ולעלות בשכלם למדרגת עליונות וזה ולא יתבוששו מן בושש משה לשון העכבה. וכן ערומים כמו חכמים בדעת כאמרו מפר מחשבות ערומים.

שער הנפש הדופקת דלתי התשובה. כבר עוררתיך על ענין גוף האדם הנקרא חומרי ואותו שאינו חמרי כי תדע לך שיש בגוף האדם שהוא זך ונקי והוא בהיר כזוהר ועינו כעין הבדולח לא מפני שהוא יפה ביופי ולא כעור בכעור. אלא גוף זך בלי כבדות חומ' ואינו מלוכלך בעניניו והוא המתנהג תמיד ביופי מעשיו כי האל הנכבד והנורא המיופה בתקוניו שהכל תאבים בו והוא הכל אשר חפץ בו.

ג. אגרת הקודש פרק ב': ובהיותך מבין כל זה, תבין סוד הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין לו בנים זכרים. נמצא זה בחצי הלילה שכבר שקט הגוף מרתיחת טבע המזון שאכל ומזג הגוף צח ונקי. ומה שאמרו חז"ל בין צפון לדרום, רצה לומר בין הקור לחום. ידוע כי כל איש שנולד מטפה קרה יהיה לעולם פתי וסכל [ומשולח] ומי שנולד מטפה חמה יהיה בעל חמה וכעס [ונקלה], אבל הנולד מטפה ממוצעת בין החום והקור יהיה לעולם חכם יקר רוח איש תבונה ויהיה בדעותיו מעורב עם הבריות, ועל זה נאמר (שמואל א' א') ונתתה לאמתך זרע אנשים, ומה שדרשו ז"ל בגמרא ברכות (לא ב) לא אוכם ולא חוור לא טפש ולא ארוך ולא גוץ, כי כל אלו המדות הוות באדם בהיות מזגו בין קור לחום, שזהו סוד בין צפון לדרום וזהו סוד בנים זכרים שאמרנו. אבל מה שאמרו אין אשתו מפלת נפלים, יש בענין זה עיקר גמור. והנני פותח לך שערי אורה. בזה כבר ידעת מה שאז"ל (יומא פב ב) בענין ההיא עוברה שהריחה ביוה"כ לחישו לה ולחיש, שזהו בין צפון לדרום, קרא עליה (ירמיה א) בטרם אצרך בבטן ידעתך והיא עוברה דלחישו לה ולא לחיש, שזה נוטה לפאת דרום, קרא עליה (תהלים נח) זורו רשעים מרחם. וידוע כי סבת המפלת נפלים היא בהתעורר הרחם לאחד הקצוות, אם לרעב אם לתאוה מפלת,

אם לחום אם לקור. כי בהיות הרחם ממוצע לעולם לא תפיל, כאשר הפלס בעין משפט שלא יטו המאזנים לאחת

אור זרוע

ועל אשר היינו בביאורו עיין בסוד הנכון על מה שאזל שכל המתחמם ביצרו ואפי' בדבר מצוה יותר מדאי נקרא חוטא ונתנו ראייה לדבר שנאמ' ואץ ברגלים חוטא ר'ל כי בהיותו מחמם ביצרו יותר מדאי אץ ומוקצה וממהר בהשלכת הזרע קודם לאשה ומאבד הזכר. ונעשת נקבה על ידי ביצרו ועל כל פנים נקרא חוטא כי בשביל חמימות יצרו מאבד הזכר. והם ז'ל רמזו בענינים כל הרוצה להיות לו בנים זכרים יתן מטתו בין צפון לדרום כלומ' יתן עצמו באמצעות בין החמימות ובין הקרירות. אם יהיה לו קרירות לבדו אין ונקרא חוטא על ידי חמימותו ועל כן אמרו ז'ל ליתן מטתו בין צפון לדרום ויהיה לו בנים זכרים כי תמצא פאתי העולם אין קר בקרירות זולתי צפון. ואין חם בחמימות זולתי דרום וזהו רמזם ז'ל יתן מטתו בין צפון לדרום בין החמימות והקרירות ויהיה באמצעות שניהם ואז יתעכב להזריע אחר האשה בשביל דרך זה ויהיו לו בנים זכרים.

בזוהר ג' קי"ט ע"ב: והא אוקימנא, בגין דלהוי בין צפון לדרום, לאתחברא בגופא, למהוי בזווגא חד, וצפון מקבלא לה תחות רישא, ודרום מחבקא לה, הדא הוא דכתיב: 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. וע"ד אית להו לבני נשא למיהב מטתייהו בין צפון לדרום דיהבין להו בנין דכרין.

ד. **איגרת הקודש פרק ה:** ואני רוצה לעוררך על עיקר גדול, ואמסור לך מתנה גדולה בסוד המחשבה היאך היא פועלת הצורה בדבר שהיא נתקבלה ממנו. הנה רבותינו ז"ל אמרו (יומא כט א) הרהורי עבירה קשים מעבירה, ובמקום אחר אמרו (קידושין מ א) מחשבה רעה אין הקדוש ב"ה מצרפה למעשה חוץ מע"א שנאמר (יחזקאל יד) למען תפוש את בית ישראל בלבם. והנני מאיר עיניך בדברים סתומים באו בגמרא וכו'. ואחר שהדבר כן, הוצרכו רבותינו ז"ל לומר כי בהתחבר האדם לאשתו ומחשבתו נדבקת בעליונים, הרי אותה המחשבה מושכת אור עליון למטה והוא שורה על אותה טפה שהוא מתכוין עליה ומהרהר בה, כענין

הצפחת, ונמצאת אותה טפה נקשרת לעולם באור הבהיר. וזהו סוד בטרם אצרך בבטן ידעתך, מפני שכבר נקשר האור הבהיר בטפת אותו צדיק בעת החבור לפי שהמחשבה נקשרת בעליונים, ומשכה האור הבהיר.

זוהר חדש - תיקונים כרך ב דף צח עמוד א:

אמר רבי שמעון שאילתא דא עמיקא ואפליגו בה קדמאי וסגיאין כשלו בה בגין דלא מטו לעומקא דרזא. על נביא אתמר האי קרא בטרם אצרך בבטן ידעתך [ירמי' א]. ורזא דא הכל צפוי והרשות נתונה. הא מילין אלן סתימין. ולא אתגליין אלא במאי דאוקמוה רבנן [קדושין ד"מ] מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה אוליפנא מהכא דקדם דאתא לעלמא [אבוי] צלי בגיניה ושוי מחשבתיה ביה בשעתא דזווגא. ובגין דא כתיב בטרם אצרך וכו' ובטרם כו'. חד על דצלי בגיניה קודם דאתא לעלמא. ובגין דשוי מחשבתיה ביה קודם יצירתיה בבטן בשעתא דזווגא. ובגין דא בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם וגו'.

ה. **אגרת הקודש שם:** ויספר עמה באמצע הלילה או סמוך לשליש האחרון, דתניא בברכות (ג א) משמרה שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה. על כן, כל זמן שהאדם מתחבר לאשה, אל יהא בקלות ראש ודברי שוא ותעתועים, ואל תקל ראשך כנגד האשה, ואל תרבה בשיחה בטלה עמה

צוואת ר"א הגדול הנז"ל: בני כשתעמד משנתך בחצות הלילה אז תספר עם אשתך בקדשה ואל תנבל את פך ואפלו דרך שחוק כי אתה עתיד לתת דין וחשבון וכו'.

https://drive.google.com/file/d/1hb05OMmFV3k3_VBbqT_Rn7p--uAT4xkK/view?usp=drive_link